

IMAGINARIS MULTIESPÈCIES

#TERRES DE LLEIDA

A CURA DE CHRISTIAN ALONSO
04.03.2023 - 28.05.2023

Espai 0

Marc Gálvez, *Cigonyes, voltors i esplugabous a l'abocador de Montoliu de Lleida*, 2018. Fotografia.

Un món condicionat pel canvi climàtic antropogènic, la pèrdua de biodiversitat, la degradació dels ecosistemes, les pandèmies víriques, l'increment de la vulnerabilitat i de les desigualtats, i l'auge de la violència basada en el sexe, la raça i el gènere, fa necessari repensar la convivència entre humans i entre espècies.

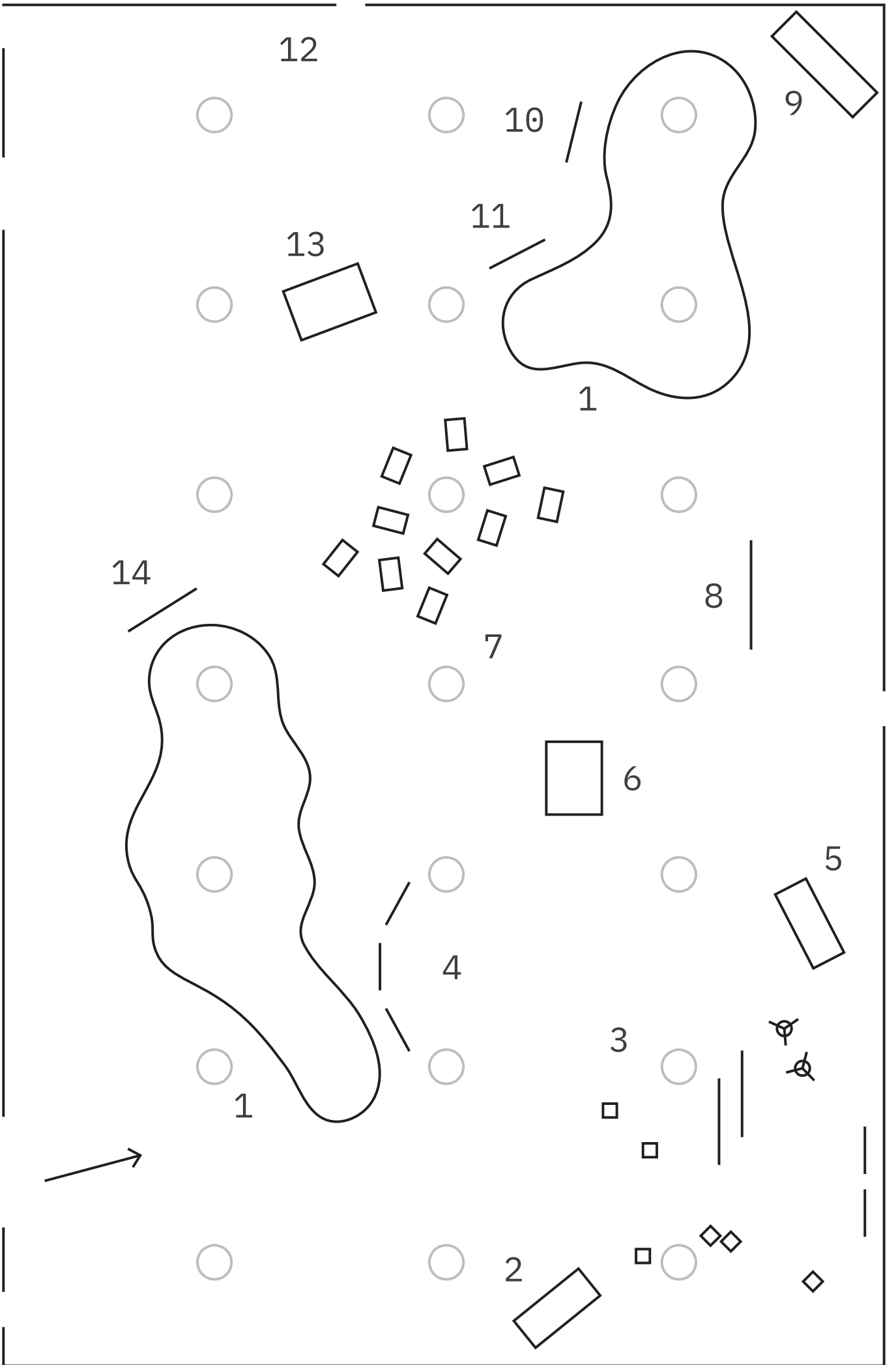
«Imaginaris multiespècies» és una exposició col·lectiva que respon a la insostenibilitat mediambiental i social actual, i que ens convida a imaginar comunitats on els humans no viuen separats de l'entorn, sinó que mantenen relacions amb un món més ampli; unes relacions que són alhora vitals i letals, germinatives i destructives, constitutives i conseqüencials.

Els artistes se submergeixen en els complexos mons dels microorganismes, les plantes, els animals, els fongs i les criatures tecnificades, i posen de manifest que en tot moment interactuem amb altres éssers en denses xarxes d'interacció material. La mostra planteja que aquestes immersions impliquen alguna cosa més que comprendre que «tot està interconnectat». Els projectes ens ajuden a percebre que la vida és cocreada per múltiples corporalitats, i això, a més d'aportar-nos noves comprensions, exigeix transformar profundament les nostres maneres de ser, sentir, pensar i actuar.

Entenent que la sensació de vulnerabilitat compartida davant de perills comuns pot generar una interconnexió entre humans i no humans, els artistes construeixen relats que donen forma a experiències diverses, i ens ajuden a imaginar comunitats basades en el benestar comú on els humans no ocupen una posició jeràrquica, hegemònica i violenta.

La mostra presenta nou projectes ja existents i cinc de nova creació. L'exposició, en conjunt, està vinculada amb els sistemes sacionaturals de la ciutat de Lleida. Prestant atenció a les cigonyes, la fruita dolça, els purins, el timó o les plantes «invasores», proposem imaginar modes de vida materialment interdependents i èticament responsables, i desenvolupar modalitats d'hospitalitat i cura transespècie.

«Imaginaris multiespècies #Terres de Lleida» és la segona entrega d'un projecte de recerca curatorial iniciat l'any 2016. La primera entrega es va presentar al Centre d'Art La Capella del 3 de febrer al 30 d'abril de 2022. El projecte va ser seleccionat a Barcelona Producció, la convocatòria de projectes artístics i de comissariat de La Capella, Institut de Cultura de Barcelona.

1. Vicky Benítez, Jardí d'exòtiques invasores #riu Segre, 2023. Instal·lació (sorra, 30 m³; agaves, ailants, canyes, cactus, tradescàncies i carpobrotus; llum de cultiu tècnic). Jardí de plantes al·lòctones inscrites en el Catàlego Español de Especies Exóticas Invasoras, un informe ministerial que estableix el marc legal per al control i l'erradicació de diferents espècies de flora i fauna. Segons aquest catàleg, aquestes espècies foranes amenacen la biologia nacional pel seu «comportament invasor» o pel «risc de contaminació genètica». Aquest informe pressuposa en primer lloc que hi ha una naturalesa estàtica aliena a allò humà. En segon lloc, que és nativa. I, finalment, que viu sota l'amenaça de les espècies invasores.

Traslladant la noció d'espècie invasora de la biologia a un context sociocultural més ampli, l'artista reassignifica el jardí com a campament de plantes refugiades per emfatitzar que la natura no es basa en l'equilibri i l'estabilitat, sinó en el flux i el canvi; que el dualisme que separa cultura i natura evita que compreguem que els humans transformem en tot moment els ecosistemes i que som transformats per ells; i que fenòmens antropogènics com el canvi climàtic, el comerç mundial i l'augment de la població, excedeixen el poder transformador de les plantes al·lòctones. En aquest sentit, l'horticultura excèntrica de Benítez cultiva relacions ètiques i polítiques no transcendents.

Per a *Imaginaris multiespècies #Terres de Lleida* Benítez ha dissenyat un jardí tentacular d'espècies al·lòctones naturalitzades a la ribera del Segre, riu que articula la sociabilitat humana i no humana i que ha determinat històricament l'expansió urbana de la ciutat de Lleida. En les darreres dècades s'han detectat nombroses espècies de plantes al·lòctones a la ribera del riu Segre, que se sumen a altres espècies com el cranc americà (*Procambarus clarkii*), el musclo zebra (*Dreissena polymorpha*), la carpa (*Cyprinus carpio*), el lluç de riu (*Esox lucius*) o el peix gat (*Ameiurus melas*). L'agència transformadora d'aquestes espècies constitueix una petita part de les forces principals que transformen els ambients fluvials arreu: la presència i l'activitat d'infraestructures hidràuliques, les activitats extractives, l'agricultura i la ramaderia intensives, són totes activitats humanes. Alguns estudis sostenen que l'elevada densitat de població, la urbanització del sòl i les infraestructures de mercaderies i viatgers afavoreixen l'arribada de propàguls i faciliten l'assentament i l'expansió d'aquestes espècies.

Assessorament científicotècnic: Esther Fanlo (Regidoria de Cultura, Ciutat i Transició Ecològica), Parcs i Jardins, Ajuntament de Lleida, Joan Vázquez (Institut de Ponent per a la Conservació i l'Estudi de l'Entorn Natural).

Pàgina web: <https://vickybenitezblanco.com>

2. Ruben Verdú, Operation SCOPY. Socializing the microbiotic unknown, 2022. Instal·lació (recipients de vidre amb cultiu de kombutxa, mesures variables; videoprojecció: 4 min 39 s). El kombutxa és una beguda fermentada composta d'un ecosistema microbià multiespècies d'interaccions complexes basades en la col·laboració i el conflicte. La fermentació d'aquesta beguda carbonatada i lleugerament àcida té lloc gràcies a la bioquímica social de l'SCOPY (acrònim de l'anglès *symbiotic culture of bacteria and yeast*, és a dir, colònia simbiòtica de bacteris i llevats), una comunitat simbiòtica formada per acetobacteris i llevats osmofílics que interactuen amb una infusió de te negre ensucrat.

Els llevats produeixen un enzim que permet als llevats i bacteris metabolitzar el sucre. Els bacteris, alhora, produeixen una biopel·lícula que protegeix la comunitat de competidors microbians presents en l'entorn, emmagatzemen recursos i faciliten l'accés a l'oxigen. De la mateixa manera que el formatge, la massa mare o el quefir, el kombutxa proporciona un model singular per analitzar la cooperació basada en relacions mutualment beneficioses entre individus que no són de la mateixa espècie. Aquesta beguda és una font de proteïnes i vitamines important, i la biopel·lícula que genera constitueix un recurs per al desenvolupament de materials mèdics i tèxtils.

El kombutxa ens ajuda a comprendre que allò que anomenem *cos humà* no és tan humà com ens pensem, ja que està format per una ecologia microbiòtica de múltiples espècies: només el 10 % del trilió de les seves cèl·lules són humanes, i el 90 % restant són altres organismes microscòpics. Els nostres gens encara són menys humans: el Projecte Genoma Humà (1990-2021), que va seqüenciar l'estructura biogenètica dels humans per trobar la nostra suposada «autenticitat», va sorprendre el món en demostrar que els humans es regeixen per una coconstitució evolutiva amb altres espècies companyes, entre les quals hi ha virus, bacteris, fongs i altres microbis. A *Operation SCOPY* l'artista Ruben Verdú advoca per la fermentació com una pràctica de sobirania alimentària, de democratització d'un saber popular, de descentrament del nostre jo antropocèntric, de cura de col·lectivitats heterogènies interdependents, de política *queer* antiessencialista, de simbiosi, col·laboració i coevolució, i de canvi social multiagencial.

Pàgina web: www.peepingmonster.com.

3. Eduard Ruiz, Protecció, dissuasió, persecució, 2023. Conjunt de nius escultòrics fets amb filferro d'arç, branques d'esbarzer, fils de coure, plomes de cigonya, ciment i xarxa de polietilè (mesures variables). La cigonya blanca (*Ciconia ciconia*) és una au de grans dimensions que té el plomatge blanc i negre, el bec allargat i les potes vermelloses. Aquesta espècie ha fascinat cultures arreu des de temps immemorables. Protagonista d'innombrables contes, mites i llegendes, la cigonya ha esdevingut, històricament, símbol de naixement, fertilitat, fidelitat, afecte, amor i prosperitat. I, també, portadora de nounats, signe de bona sort, amulet contra el mal, metàfora de benestar, pietat, puresa i resurrecció, longevitat i mortalitat.

Avui les cigonyes es troben inscrites en un conjunt de qüestions no només simbòliques, mitològiques i folklòriques, sinó també jurídiques, mediambientals, turístiques.

La ciutat de Lleida acull la colònia de cigonyes blanques més gran de tot Catalunya i una de les més importants del sud d'Europa: n'hi viuen unes mil dues-centes repartides en cinc-cents nius. Les cigonyes nidifiquen en medis urbans: copes d'arbres, campanars d'esglésies i catedrals, teulades de fàbriques i habitatges, torres i pals elèctrics o telefònics. La seva dieta és piscívora, tot i que també s'alimenten de granotes, rèptils, petits mamífers i insectes. És la disponibilitat de menjar, i no les condicions climàtiques stricto sensu, el que fa que les cigonyes migrin o romanguin en un lloc. Les cigonyes s'han assentat en entorns urbans perquè s'alimenten dels abocadors. Aquesta relació de veïnatge que manté amb els humans exposa la cigonya a tot tipus de perills: morts per electrocució amb les línies elèctriques, intoxicació perquè s'alimenten de rates i altres espècies enverinades, morts per la ingesta de plàstics i cordills, etc. La protecció legal de les cigonyes provoca cada any litigis amb empreses telefòniques i amb institucions religioses. I la seva conservació esdevé objecte d'una preocupació creixent per part d'associacions ciutadanes i administracions públiques.

Partint d'una recerca sobre les condicions de mobilitat de les espècies humanes i no humanes, Ruiz fabrica nius que copsen l'ambivalència de les relacions en les quals es troben immerses les cigonyes: el filferro i les punxes dissuadeixen com ho fa el mobiliari contra les persones sense sostre; els filaments de coure del cablejat elèctric causen una mort reconeixible per la troballa sobtada de plomes a la ciutat; el ciment és el material que sostenia els quaranta nius de l'edifici de les Sitges de Pardinyes, enderrocat per construir un alberg; la xarxa de polietilè evita nidificar a la catedral nova i serveix per capturar i fer campanyes de control i recuperació, i protecció; els esbarzers, a més de protegir aus i mamífers, proporcionen unes flors i uns fruits molt apreciats per les abelles i els humans.

Assessorament científicotècnic: Albert Porte (Centre de Fauna de Vallcalent), Damià Sánchez (tècnic a Lleida del Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural), Joan Vázquez (Institut de Ponent per a la Conservació i l'Estudi de l'Entorn Natural), Esther Fanlo (Regidoria de Cultura, Ciutat i Transició Ecològica).

Del febrer a l'abril del 2023 Eduard Ruiz duu a terme una residència artística a l'Institut Màrius Torres de Lleida vinculada a aquest projecte i gràcies a l'ajut de la Generalitat de Catalunya per als programes municipals d'arts escèniques, música i arts visuals en l'àmbit de l'ensenyament reglat.

Pàgina web: <https://eduruiz.es>

4. Angela Melitopoulos i Maurizio Lazzarato, Ageçaments. Entrevistes de recerca, 2010/2022, 2022. Videoprojecció en tres canals (32 min 22 s; 19 min 5 s; 22 min 24 s). Aquest videoassaig de tres canals recull les reflexions de l'antropòleg brasiler Eduardo Viveiros de Castro, la filòsofa brasilera Suely Rolnik i l'antropòloga francesa Barbara Glowczewski sobre la relació entre el pensament animista i la noció de *subjectivitat no dualista* elaborada per Félix Guattari, que anomena *maquínica*.

Les comunitats indígenes es regeixen per uns universos conceptuals i sensibles basats en una continuïtat entre subjecte i objecte, ment i cos, i natura i cultura, i d'aquesta manera soscava la visió occidental que situa el subjecte en una posició de transcendència respecte al món dels objectes. Guattari teoritza la subjectivitat com una entitat material no antropocèntrica ni logocèntrica, formada per components d'ordre social, econòmic, tecnològic i etològic, que es forma i es transforma constantment com a resultat de la interpenetració entre allò mental, allò social i allò mediambiental.

L'aliança entre la cosmovisió animista i maquinica ens permet obrir les nostres maneres de ser, sentir i pensar a expressions de vida no humanes, i recalibrar la nostra posició, les nostres relacions socials i els nostres sistemes de valor sobre un nou sentit de finitud i responsabilitat en un món profundament afectat per les crisis socials, polítiques i ecològiques.

Enllaç directe al programa Metròpolis (RTVE) dedicat a Angela Melitopoulos (2019): www.rtve.es/play/videos/metropolis/metropolis-angela-melitopoulos/4947178/.

5. Quimera Rosa, Trans*Plant: Open the identity, 2016. Instal·lació (elements de tècnica mixta i mesures variables). Quimera Rosa és un col·lectiu d'investigació i experimentació sobre art, ciència i tecnologia fundat a Barcelona el 2008. Els seus membres s'inspiren en el còborg harawayà com un híbrid entre màquina i ésser viu que desdibuixa les fronteres entre artificial i natural, ment i cos, home i dona, humà i animal, i permet la construcció de noves formes de parentiu amb éssers humans i no humans. *Trans*Plant* és un projecte d'investigació transdisciplinària de diversos tentacles amb el qual els seus integrants especulen sobre la possibilitat d'esdevenir planta mitjançant pràctiques que combinen *performance*, bioart i autoexperimentació.

A *Open the identity* Yan s'implanta a la mà un microxip RFID per identificar mascotes i ramat. Aquest xip, que registra el seu nou nom, Kina, emmagatzema les dades derivades del procés de transició. El nom de Kina s'inspira en la quina, l'escorça de la cincona (*Cinchona officinalis*), un arbre nadiu de l'Amazònia, que conté un compost utilitzat per les bruixes andines com a remei per a la febre, per tractar els dolors musculars i com a mètode avortiu. De la quina s'extreu la quinina, un alcaloide natural emprat a tot el món per al tractament de la malària, una de les malalties més letals de la història de la humanitat i que transmet un mosquit. A

Open the pill desenvolupen i disseminen protocols i eines *DIY* (de l'anglès *do it yourself*, és a dir, fes-t'ho tu) per tractar lesions cutànies produïdes pel virus del papil·loma humà amb teràpia fotodinàmica, un procés que permet que el cos humà experimenti la fotosíntesi.

Open the molecule és una performance que consisteix en la hibridació de sang humana amb clorofil·la a través d'un protocol d'injeccions intravenoses. *Open the seed* evidencia els efectes desastrosos de les patents de llavors causats per la indústria biotecnològica i imagina un futur amb *Artemisia annua*, planta de la qual s'ha extret el component dels medicaments contra la malària. *Open the code* imagina una col·laboració amb plantes per revertir l'esgotament dels recursos planetaris. A *Imaginaris multiespècies* es mostren, en una taula il·luminada, diversos materials relacionats amb *Open the identity*. En primer lloc, un llibre de pell fet per Quimera Rosa amb fulles de cel·lulosa bacteriana per tal de familiaritzar-se amb la tècnica del tatuatge amb tinta de clorofil·la. En segon lloc, imatges del tatuatge fet amb clorofil·la al cos de la Kina: una *Elysia chlorotica*, una bívora marina que és capaç de fer la fotosíntesi a les profunditats del mar servint-se de l'energia solar que obté dels cloroplasts presents a les algues de què s'alimenta.

Pàgina web: <http://quimerarosa.net/transplant>.

6. Ferran Lega, *Thymus vulgaris*, 2023. Instal·lació (parterre de metacrilat, 150 cm x 120 cm x 15 cm; substrat; espècies de plantes del gènere *Thymus*; llum de cultiu tècnic; dues plaques d'Arduino; connectors MIDI; sintetitzador; espectròmetre). El timó (mot nord-occidental que s'utilitza per referir-se a la farigola) és una espècie molt apreciada en les cultures mediterrànies. D'est a oest, de nord a sud, la farigola s'ha utilitzat tradicionalment com a herba aromàtica, de condimentació i medicinal, i com a oli essencial. A més del seu interès botànic, és considerada una de les espècies mel·líferes més rellevants. La pràctica d'arrencar la planta en el seu estat salvatge n'ha fet decreïxer dràsticament la població en els últims anys. Avui el timó és una espècie protegida i la seva recol·lecció en estat silvestre està prohibida, per la qual cosa la seva adquisició només es pot fer mitjançant planter o per a usos científics.

La timoneda d'Alfés és un espai de gran interès faunístic, florístic i cultural situat al municipi d'Alfés (Segrià, Lleida). Es tracta d'un erm estèpic de cent set hectàrees, l'últim que resta a tot Catalunya. Actualment forma part de l'espai natural Secans de Mas de Melons-Alfés i rep la protecció de diferents figures legals, com la Xarxa Natura 2000, el Pla d'Espais d'Interès Natural i la Zona d'Espècial Protecció per a les Aus. A banda de participar en l'activitat agrícola i ramadera tradicional, la timoneda ha estat testimoni de la construcció d'un aeròdrom, primer militar i després civil. A més del seu valor ornitològic i paisatgístic, la timoneda és avui refugi de l'alosa becuda (*Chersophilus duponti*), una au en perill d'extinció que l'any 2005 es va donar per desapareguda. L'entorn ha estat objecte de nombrosos litigis, primer entre els agricultors i el Ministeri de Defensa, després entre l'Institut de Ponent per a la Conservació i l'Estudi de l'Entorn Natural, l'Aeroclub de Lleida i l'Administració pública.

La instal·lació consisteix en un parterre que recrea l'ambient on creix el timó a Alfés de manera silvestre. Un sistema MIDI format per plaques d'Arduino transforma els senyals bioelèctrics de les plantes en senyals acústics. L'ordinador transforma la bioconductivitat dels processos fotosintètics en una enunciació sonora que és sensible al tacte i a les condicions ambientals de la sala. El circuit amplifica la sensibilitat de la planta i reflecteix la densitat sociobiotècnica de la timoneda d'Alfés.

Col·laboradors: Jordi Virgili, Gessamí Montalban (Escola Politècnica Superior - Universitat de Lleida).

No us perdeu l'activitat vinculada amb aquest projecte! Consulteu-ne els detalls al programa que trobareu més avall.

Pàgina web: <https://www.ferranlega.com>

7. Chiara Sgaramella, *Fruits comuns*, 2023. Instal·lació (taulell d'anuncis, 170 x 50 cm; caixes de fusta, mesures variables; pomes golden, mesures variables). Espanya és el primer productor i exportador de fruita i hortalisses de la Unió Europea i es troba entre els tres principals països exportadors a escala mundial. En el context espanyol, el territori de Lleida representa el centre de producció i exportació més gran de fruita d'os. A partir dels anys cinquanta del segle passat, l'agricultura a Lleida va experimentar una gran transformació gràcies al desenvolupament d'infraestructures de regadiu i la conversió a la fructicultura. Aquesta conversió ha tingut repercussions econòmiques, socials i culturals importants.

A partir d'un procés de recerca transdisciplinària i el diàleg amb diferents agents locals, *Fruits comuns* aborda algunes de les implicacions socials i ambientals complexes relacionades amb l'expansió de la fructicultura intensiva. L'artista es pregunta: quina influència exerceixen les dinàmiques extractivistes del mercat global de l'alimentació sobre les polítiques agrícoles del context lleidatà?, quin és el futur del regadiu en un escenari de crisi hídrica i emergència climàtica?, com es vincula la fructicultura amb els drets humans, els processos de migració i les desigualtats sistèmiques del model neoliberal? Apropiant-se l'estètica lligada a les marques de fruita, la proposta indaga la relació de la producció fructícola amb el mercat global, la crisi climàtica, la mercantilització dels recursos naturals i la precarització del treball.

El projecte consisteix en una instal·lació transitable, feta amb caixes de fruita

apilades, que recrea els espais dels mercats i els magatzems de fruita. Les serigrafies de les caixes reproduïen algunes paraules recurrents en el discurs dominant sobre la fructicultura. Les caixes serigrafades, així com els colors de la fruita d'agricultura ecològica, creen un ritme visual i cromàtic que acompanya els visitants. La possibilitat que el públic agafi fruits i els degusti vincula el gaudi sensorial amb les dimensions ètiques i les polítiques relacionades amb l'acte de menjar. La instal·lació inclou també un panell vertical on s'exposen fotografies, dibuixos, apunts i altres materials lligats al procés de recerca i el treball de camp realitzats.

Assessorament científicotècnic: Institut de Recerca i Tecnologia Agroalimentàries (IRTA), Arxiu Fotogràfic de l'Institut d'Estudis Ilerdencs, Agrupació de Defensa Vegetal Ecològica de Ponent, Fruita amb Justícia Social.

Col·laboradors: Miriam del Saz Barragán (Universitat Politècnica de València), Marta Llobera Polo (Institut d'Estudis Ilerdencs), Agustín González (Universitat de Lleida), Laia Vinyas, Luis Asins (IRTA), Beatriz Ester García-Gómez (Centre de Recerca en Agrigenòmica, Universitat Autònoma de Barcelona), David Torrelles, Joan Miret Bonell (Cordefruita), Manel Simon (Afrucat), Jesús Vilamajó, Ferran Lega (Universitat de Lleida).

No us perdeu l'activitat vinculada amb aquest projecte! Consulteu-ne els detalls al programa que trobareu més avall.

Pàgina web: <https://chiarasgaramella.com>

8. Nien Boots, *Bestiari aberrant*, 2022. Grup escultòric que seqüència el ritual de festeig entre una vespa i una orquídia, una figuració simbiòtica transespècie que ha estat emprada pels filòsofs Gilles Deleuze i Félix Guattari per descriure el concepte d'*esdevenir mutu*. El treball de l'artista i educadora Nien Boots, que hibrida arts visuals i metodologies d'art comunitari i justícia social, examina com els arquetips dels contes populars i les faules constitueixen retroprojeccions humanes que poden arribar a configurar modes de vida repressius o emancipadors.

Convençuda que tot ésser posseeix una creativitat gangrenada per les normes socials, Boots defensa una plàstica naïf que allibera l'art de les normes acadèmiques, i desplega un imaginari amb què analitza, qüestiona i subverteix els rols de gènere, de raça i de classe. Per a *Imaginaris multiespècies* Boots s'interessa per la simbiosi entre dues espècies que, com els líquens, mantenen una aliança i intercanvien diferents règims de signes. Com que són intraespecíficament estèrils, les orquídies només es poden reproduir mitjançant insectes que funcionen com a reproductors externs. L'orquídia prepara un parany a l'insecte configurant la seva aparença per atraure la vespa i integrar-la d'aquesta manera com a agent pol·linitzador.

En presentar una imatge de vespa que crida l'atenció de l'insecte, l'orquídia no imita la vespa, sinó que transforma qualitativament la seva existència per formar un sistema heterogeni de comunicació transversal on no hi ha objectes ni subjectes, sinó immanència de relacions. Com ha sostingut la filòsofa Anne Sauvagnargues (2006: 76), la connexió contra natura de l'orquídia i la vespa desafia el model de reproducció biològica entre espècies semblants, disputa el caràcter essencialista i fix del subjecte liberal, i postula una noció de la vida que es basa en les relacions i el canvi processual. Pàgina web: www.nienboots.com.

9. Olga Olivera-Tabeni, *Aquí la llavor, el miceli de la desobediència!*, 2020-2021. Instal·lació (sacs de cultiu de girgoles de castanyer o maitake [Grifola frondosa]; enregistraments sonors: 4 min 7 s; 6 min 46 s; 6 min 44 s; 4 min 19 s; 3 min 51 s; 6 min 15 s; 8 min 4 s; 5 min 28 s). Amb aquests vuit relats l'artista se submergeix en la vida social dels fongs, uns éssers que, seguint l'antropòloga Anna Tsing, podríem definir com a multiplicitats no totalitzables que ens conviden a desenvolupar un pensament i una pràctica col·laborativa, solidària i anticapitalista basada en la cura i el floriment amb altres espècies.

Olivera-Tabeni entén la narració com a eina per fer més sensible la nostra existència col·lectiva i construir percepcions no antropocèntriques amb els éssers que habiten el planeta. A partir d'experiències i investigacions situades, metodologies ecofeministes, pràctiques d'escolta i mapatges de processos mediambientals, l'artista articula històries en què els éssers humans resten entrelaçats en xarxes espesses d'intercanvis material-semiòtics amb altres éssers. Per a *Imaginaris multiespècies* l'artista sonifica vuit relats espaciotemporals que parteixen d'una recerca de les ecologies multiespècies de les terres de Lleida i en els quals combina la pràctica especulativa, la crònica etnogràfica, la teoria política, la memòria històrica i la crítica literària.

Connectat cadascun a bosses de cultiu de girgoles de castanyer, l'artista imagina altres realitats passades, presents i futures, i es fa ressò del *leitmotiv* harawayà «importa quins pensaments pensen pensaments. Importa quins coneixements coneixen coneixements. Importa quines relacions relacionen relacions. Importa quins mons mundialitzen mons. Importa quines històries expliquen històries» (Haraway, 2019: 66). Recorrent-mapejant-sentint diferents entorns, éssers, agències i mutacions, Olivera-Tabeni sensibilitza la vibració de la matèria i ens adverteix que, com els fongs, només podem sobreviure si cooperem entre humans i amb altres espècies.

Les seves visions, sensacions, reflexions i reconfiguracions ens conviden a

enfortir pràctiques de cura envers els altres i de manteniment i reparació del nostre món malmès, perquè puguem viure tan bé com sigui possible. Això comporta entendre que els nostres cossos es troben en tot moment entrelaçats amb altres criatures amb les quals formem una xarxa complexa de codependència que sosté la vida.

Pàgina web: www.olgaoliveratabeni.net.

10. Pluriversal Radio, Hivern 2021/22 (una vida significativa i habitable per protegir i honrar la font de tot: l'aigua), 2021-2022. Videoprojecció (42 min 18 s). La pràctica del col·lectiu Pluriversal Radio consisteix a escoltar i sentir la terra i els cossos marins. Des d'una perspectiva decolonial, ecofeminista, *queer*, anticapitalista i antifeixista, el col·lectiu amplifica veus de resistència a l'extractivisme i històries sobre mitjans de vida que no impliquen dinàmiques d'exploació d'altres cossos, humans i no humans. Les seves pràctiques estan arrelades en la solidaritat amb els pobles indígenes i les comunitats locals que defensen l'aigua, l'aire i la terra de l'assalt del capitalisme entestat a extreure poder, treball i coneixement de la natura i les persones sense reciprocitat ni consentiment.

Les seves col·laboradores viuen i treballen a Fennoscàndia i la terra sami, a Cree Opaskwayak Nation (illa de la Tortuga, Manitoba, Canadà) i a l'antiga Iugoslàvia. A *Hivern 2021/22* Pluriversal convoca energies, visions i sensacions perquè ens preguntem per què paga la pena viure: «Reunim les nostres veus disperses geogràficament / per testimoniar i prestar atenció a COM i on fem les coses / per documentar ALLÒ que sentim i aprenem tot reflexionant sobre el COM / per unir forces per fomentar actes que puguin comportar canvis DE DEBÒ / per formular alternatives a un sistema necropolític que controla la mort (quina vida és rebutjable i quin tipus de vida es valora) i establir patrons per intentar que la vida sigui significativa i vivible / per desaprendre formes de fer i pensar que ens mantenen atrapats en la lògica disfuncional de l'exploació de la vida i la no vida / per aprendre COM viure i morir com arbres al bosc ancià / per protegir la biosfera del sistema que ens mata a tots si no hi fem res ARA».

Pluriversal Radio són akcg (anna kindgren + carina gunnars), Alex Wilson Neyonawak Inniniwak, Elin Már Øyen Vister i mirko nikolić.

Pàgina web: <http://pluriversal.radio>.

11. Tue Greenfort, Les cassoles de l'Atlàntic, 2013. Videoprojecció (12 min 47 s). Projecte que situa el cranc cassola de l'Atlàntic (*Limulus polyphemus*) com a punt de partida. Aquest artròpode bentònic habita la costa atlàntica nord-americana i el sud-est asiàtic des de fa quatre-cents milions d'anys al llarg dels quals ha mantingut invariable la morfologia, per això és considerat un fòssil vivent. L'alta concentració de bacteris a què està exposat en el seu ambient marítim salobre ha fet que estigui equipat amb un sistema immunològic molt eficaç.

Aquesta espècie s'ha convertit en una peça fonamental en la indústria farmacèutica: la seva sang blava conté un enzim que indueix una coagulació molt ràpida i permet detectar la presència de bacteris infecciosos o endotoxines, per la qual cosa s'utilitza en el testatge de productes farmacèutics abans de comercialitzar-los. A més, la sang es fa servir per produir vacunes i detectar que estan lliures d'*Escherichia coli* i de salmonel·la. La fiabilitat del mètode d'assaig és tan elevada que la cassola de l'Atlàntic s'ha convertit en un element insubstituïble per a les farmacèutiques.

La dependència humana d'aquest organisme permet parlar d'una relació parasitària que posa en perill d'extinció un fòssil vivent per tal d'evitar malalties, mantenir la mortalitat infantil baixa i sostenir la qualitat de vida a què estem acostumats. La pesca intensiva d'aquesta espècie amenaça una altra espècie, el territ gros (*Calidris canutus*), ja que els ous del cranc de què s'alimenta en les rutes migratòries s'han reduït dràsticament.

Pàgina web: www.tuegreenfort.com.

12. Llapispanc, Exvot a l'excés, 2023. Instal·lació (deixalles electròniques, videoprojecció en tres canals: 1 h 34 min; 25 min 44 s; 50 min 43 s). Com si es tractés d'una ofrena votiva, l'artista dedica una acumulació de residus electrònics a la societat d'un futur incert. Durant els anys que va estar de resident al centre d'art La Escocesa (Poblenou, Barcelona), Llapispanc va seleccionar, alterar i classificar amb cura centenars de deixalles domèstiques i va donar forma a una espècie companya mutant amb la qual va conviure.

L'atracció de l'artista pels objectes ordinaris el va portar a conservar tota mena de productes que apilava i ordenava al seu taller, generant un *assemblage* monstruós que proporcionava refugi i portava al límit l'habitabilitat de l'espai. Responsabilitzant-se de la seva contribució a la cultura de consum, Llapispanc entén el seu taller com un abocador i alhora com un lloc de treball; un femer que, tal com sosté l'artista Perejaume, es caracteritza per ser un element simultàniament destructor i productor de vida. Un abocador putrefacte que amb els anys ha fet germinar plantes, arbustos i arbres, els quals, alhora, han configurat un bosc frondós.

Tot i la seva aparença immaterial i inofensiva, els dispositius electrònics són entitats tòxiques que contaminen i transformen ecosistemes, organismes, cossos i

cultius. Aquests aparells consumeixen recursos en la seva fabricació (minerals, metalls, dissolvents), requereixen infraestructures alimentades per energia fòssil, fan proliferar un residu cada vegada més gran per causa de l'obsolescència programada i desencadenen conflictes geopolítics en diferents latituds.

D'acord amb l'Organització de les Nacions Unides, el 2021 cada habitant del planeta va produir 7,6 kg de residus electrònics, dels quals només un 17,4% va ser recollert, tractat i reciclat adequadament. Per a *Imaginaris multiespècies*, Llapispanc ha recollert residus d'una deixalleria de la ciutat de Lleida i ha configurat una instal·lació bigarrada i immersiva. Tres vídeos amagats a la pila de brossa ens submergeixen en la íntima convivència de l'artista amb aquestes deixalles al seu taller.

Pàgina web: <http://llapispanc.blogspot.com>.

13. Marta Bisbal, *Zona vulnerable*, 2023. Instal·lació (impressions en color sobre paper; ordinador; taques de pintura a l'aigua). Catalunya té una cabana porcina de set milions i mig d'exemplars, i és la segona comunitat autònoma amb més cens porcí de l'Estat espanyol, després de l'Aragó. D'aquesta cabana porcina, el 56 % es troba a la demarcació de Lleida, segons dades sobre els efectius de bestiar porcí del 2022, del Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural. Dins la indústria agroalimentària animal lleidatana, el sector porcí ocupa un paper destacat en termes econòmics, tant pel que fa a la facturació com a l'ocupació.

Un dels principals problemes derivats de la producció intensiva de porcs és la gestió dels purins, la qual pot provocar greus impactes mediambientals a causa d'una excessiva fertilització del sòl. L'àrea que conformen les comarques del Segrià, el Pla d'Urgell, l'Urgell, la Segarra, les Garrigues, la Noguera, la Conca de Barberà i l'Anoia és una de les tretze àrees del territori català que està delimitada com a zona vulnerable per la contaminació de les aigües subterrànies per nitrats d'origen agrícola. A Catalunya el 36 % de la massa d'aigua subterrània es troba en mal estat i gairebé el 40% de la seva superfície total ha estat declarada zona vulnerable, segons dades de l'informe tècnic de l'Agència Catalana de l'Aigua del 2022.

Zona vulnerable vol contribuir al debat a l'entorn de la contaminació difusa, derivada de fonts agràries, i abordar la seva complexitat des d'una perspectiva mediambiental, social, política i legal. La recerca documental reflecteix la gestió i la transformació de les dejeccions ramaderes, els processos de tractament de purins dirigits a convertir un residu en un recurs, i els reptes que proposa l'estratègia «De la granja a la taula», del Pacte Verd Europeu, per tal d'assolir la sobirania alimentària i fer la transició cap a un paradigma alimentari sostenible.

Assessorament científicotècnic: Jaume Bernis (cap del sector porcí de Joves Agricultors i Ramaders de Catalunya, JARC), Gerardo Blanco (tècnic veterinari del Centre d'Estudis Porcins, CEP), Rossend Saltiveri (responsable nacional del sector porcí d'Unió de Pagesos), Víctor Teixidó (gerent de Gestión y Fertilización), Joan Vázquez (portaveu de la Institució de Ponent per la Conservació i l'Estudi de l'Entorn Natural, IPCENA).

No us perdeu l'activitat vinculada amb aquest projecte! Consulteu-ne els detalls al programa que trobareu més avall.

Pàgina web: <http://www.martabisbal.com>

14. Mary Maggic, *Housewives Making Drugs*, 2017. Videoprojecció (10 min 12 s). Curtmetratge vinculat a *Open Source Strogen (OSE)*, un projecte col·laboratiu, experimental i especulatiu que presta atenció a les representacions culturals i les biopolítiques moleculars que governen els nostres cossos i mira d'assajar modes de vida no opressius. OSE alerta dels riscos per a la salut humana i no humana que causen els disruptors hormonals anomenats *xenoestrògens* (BPA, DDT, PCB, etc.). Aquestes hormones sintètiques no biodegradables, que conviuen sigil·losament amb nosaltres perquè estan presents en ampolles de plàstic, píndoles anticonceptives, conservants alimentaris i cosmètics, productes de neteja, pesticides, dissolvents, etc., alteren l'equilibri hormonal dels cossos i posen en risc els sistemes endocrí, neurològic, immunològic, metabòlic i reproductiu.

Legitimats per una nova narrativa que vinculava la composició hormonal amb la identitat sexual / de gènere, la indústria farmacèutica i petroquímica va començar a sintetitzar aquestes molècules a la dècada de 1930, després de veure una oportunitat en la comercialització d'un compost que suposadament era capaç de corregir desviacions de gènere mitjançant una teràpia hormonal. Des d'aleshores s'ha cregut que els estrògens produeixen un cos femení i que la testosterona en produeix un de masculí. Les nostres institucions continuen perpetuant un sistema heteronormatiu dualista que patologitza i obstaculitza la teràpia hormonal als cossos transgènere.

A *Housewives making drugs* les actrius trans Maria i Maria s'apropien de l'estètica feminitzada dels programes de cuina per explicar el funcionament del protocol de codi obert i de baix cost desenvolupat per Mary Maggic. Aquest protocol està concebut perquè qualsevol persona pugui capturar, sintetitzar i administrar-se hormones a la cuina de casa seva. Mitjançant aquesta pràctica eticopolítica

sense ànim de lucre *OSE* reverteix la colonització molecular de cossos, gèneres i entorns, reclama la sobirania de gènere i imagina un món basat en la solidaritat entre espècies.

Pàgina web: <https://maggic.ooo>.

Exposició

Comissariat:
Christian Alonso
Coordinació d'exposicions:
Antoni Jové
Muntatge:
Jordi Alfonso,
Carlos Mecerreyes
i Teresa Nogués

Centre d'Art la Panera

Direcció:
Christian Alonso
Coordinació d'exposicions:
Antoni Jové
Centre de documentació:
Anna Roigé
Educació: Helena Ayuso
Programes públics:
Roser Sanjuan
Manteniment:
Carlos Mecerreyes

Horari

De dimarts a dissabte,
de 10 a 14 h
i de 17 a 19 h
Diumenges i festius,
d'11 a 14 h
Dilluns tancat

ACTIVITATS VINCULADES

Aforament limitat.

Inscripció prèvia.
infolapanera@paeria.cat

GENER - JUNY

02/01-30/06

Residències artístiques a secundària. Cigonyes, humans, migracions, habitatges, residus, toxines, infraestructures i patrimoni.
A càrrec d'Eduard Ruiz.

Hi col·labora l'INS Màrius Torres, Lleida.
Ho coordina Roser Sanjuan.

MARÇ

15 i 22

Endinsats al vers. Poesia, art i activisme mediambiental.
A càrrec de Cleofé Campuzano Marco.

MARÇ

18 10H-14H

Walkscape Riu Segre
A càrrec de Duae Collective per educadors i treballadors socials art i natura, Apropra Cultura.

ABRIL

13 17:15H

Mirades híbrides al voltant de la fructicultura. Col·loqui obert amb agents del territori

Participen: Laia Vinyas (enginyera agrònoma, tècnica d'ADV Ecològica de Ponent), Agustín González (Universitat de Lleida, Facultat d'Educació, Psicologia i Treball Social), Manel Simón (Director de Afrucat), Luis Asins (Cap del programa de Fructicultura, IRTA)

Modera: Chiara Sgaramella (artista i investigadora, Universitat Politècnica de València) i Christian Alonso (director del Centre d'Art la Panera).

MAIG

06 10H-14H

La timoneda d'alfés. Una aproximació sonora a la transformació del sòl.

A càrrec de Ferran Lega.

MAIG

20 12H

Els purins i la ramaderia intensiva a debat.

A càrrec de Marta Bisbal, Jaume Bernis, cap del sector porcí de Joves Agricultors i Ramaders de Catalunya (JARC).

Teresa Botargues, assessora per a la innovació i la promoció econòmica de la Diputació de Lleida, experta en programes i fons europeus.

Helena Guillén o Martina Marcet, membres de Ramaderes de Catalunya i Dones del Món Rural.

Joan Vázquez, portaveu d'IPCENA.

HO ORGANITZA

Generalitat de Catalunya
Departament
de Cultura

HI COL·LABORA

FUNDACIÓ
SORIGUÉ

